

*Козинець Олена Гаврилівна,
кандидат історичних наук, доцент,
завідувачка кафедри правоохоронної діяльності та
загальноправових дисциплін
Національного університету «Чернігівська політехніка»*

*Присяжний Вадим Валерійович,
студент III курсу, групи ЦГЮ-201
юридичного факультету
Національного університету «Чернігівська політехніка»*

ПРИНЦИПИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ДОСВІД ЄВРОПИ

Інститут місцевого самоврядування становить важливу частину конституційного права. Забезпечення прав та свобод людини та громадянина потребує співпраці державної та місцевої влади. Своєю чергою це дозволяє ефективно виконувати функції держави та органів місцевого самоврядування (далі – ОМС). Останніх називають муніципалітетами, однак сутнісної різниці в цьому не існує.

Діяльність держави та територіальних общин має ґрунтуватися на певних принципах та стандартах для досягнення зазначеної мети. Формальне закріплення європейських стандартів місцевого самоврядування в міжнародних актах, які можна класифікувати на такі види: хартії Ради Європи, Конгресу місцевих і регіональних влад Європи; резолюції Конгресу місцевих і регіональних влад Європи; рекомендації Конгресу місцевих і регіональних влад Європи, Комітету міністрів Ради Європи, тощо [1, с. 86-87].

Дослідженням змісту та значення європейських стандартів місцевого самоврядування займалися О. І. Стемковська, Т. Ф. Куценко, Ю. Ключковський та інші вчені. Європейська хартія місцевого самоврядування та Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або владами – це нормативно правові акти, що містять основні принципи організації та взаємодії органів місцевого самоврядування.

Згідно закону України «Про стандартизацію» стандарт – це нормативний документ, заснований на консенсусі, прийнятий визнаним органом, що встановлює для загального і неодноразового використання правила, настанови або

характеристики щодо діяльності чи її результатів, та спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері. Також в цьому нормативно-правовому акті зазначається, що європейські стандарти є регіональними прийнятими відповідними органами [2].

Ч. 1 ст. 3 Європейської хартії місцевого самоврядування (далі – ЄХСМ) розглядає під поняттям «місцеве самоврядування» право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ, під власну відповідальність, в інтересах місцевого населення [3].

Визначення поняття стандартів саме місцевого самоврядування залишається дискусійним. Т. Ф. Куценко зазначає, що під цим терміном необхідно розуміти «систему принципів, норм формування і реалізації політики, вимог до муніципального управління, які в поєднанні створюють основу для їх добровільного подальшого застосування на практиці з метою наближення до еталону створення і реалізації публічної влади на місцях, яка, передусім орієнтована саме на людину» [4, с. 124].

З цією думкою можна погодитись, оскільки вона відображає характерні властивості стандартів з їх добровільністю застосування та орієнтованістю на людину. В той же час деякі стандарти можуть набувати обов'язковості, якщо вони закріплені в законодавстві певної держави. Що стосується стандартів місцевого самоврядування, то зазначається про відсутність єдиних вимог та правил щодо організації місцевої влади та формування лише загальних принципів управління місцевими справами.

Звернемося до ЄХСМ як основного міжнародного акту, який містить загальні вимоги та принципи організації місцевої влади та її взаємодії з іншими суб'єктами права. Ю. Ключковський зазначає про те, що ця хартія «закріплює у якості міжнародних стандартів місцевого самоврядування принцип адміністративної автономії, принцип законності (в рамках принципу верховенства права), принцип субсидіарності, принцип територіальності, принцип пропорційності (стосовно адміністративного нагляду), а також класичні принципи виборчого права» [5, с. 41].

Необхідно детально розкрити кожен з вищезазначених принципів. Принцип

адміністративної автономності включає в себе автономії щодо кадрових, фінансових та компетенційних питань. Згідно ч. 4 ст. 4 ЄХСМ повноваження, якими наділяються органи місцевого самоврядування, як правило, мають бути повними і виключними. Вони не можуть скасовуватися чи обмежуватися іншим центральним або регіональним органом, якщо це не передбачене законом. Необхідно враховувати думку ОМС при вирішенні місцевих справ центральним органом тощо. Згідно ч. 1 ст. 6 ЄХСМ ОМС повинні мати можливість визначати власні внутрішні адміністративні структури з урахуванням місцевих потреб і необхідності забезпечення ефективного управління в рамках передбачених законодавством держави. Також ОМС мають право в рамках національної економічної політики на власні адекватні фінансові ресурси, якими вони можуть вільно розпоряджатися в межах своїх повноважень (ч. 1 ст. 9 ЄХСМ) [3].

Також ст. 3 ЄХСМ передбачає функціонування місцевого самоврядування «в межах закону», що означає застосовність до місцевого самоврядування загального для адміністративної сфери принципу законності. При цьому ОМС мають право захищати свої права в суді, а також вимагати відповідного ставлення в рамках закону. Тобто в цьому випадку реалізується принцип верховенства закону [5, с. 40].

Ч. 3 ст. 4 ЄХСМ встановлює принцип субсидіарності який передбачає, що виконання державних обов'язків повинно бути децентралізованим. Якщо розмір або характер завдання такий, що він вимагає розгляду в рамках більш великої територіальної одиниці, або відхиляється від міркувань ефективності чи економіки, як правило, це завдання повинно бути покладено на місцевий рівень влади. При цьому ці функції встановлюються відповідно до характеру та розміру ОМС [6, с. 46].

В ст. 5 ЄХСМ закріплюється територіальний принцип здійснення місцевого самоврядування. При цьому зміни кордонів ОМС не можуть здійснюватися без попереднього з'ясування думки відповідних місцевих громад, можливо шляхом проведення референдуму, якщо це дозволяється законом. Зазначимо що саме місцеві громади (тобто місцеве населення) можуть висловлювати свої думку щодо зміни меж території відповідної адміністративно-територіальної одиниці тощо [3].

Положення ст. 8 ЄХСМ виходять з принципу «пропорційності», згідно з яким

контролюючий орган при здійсненні своїх прерогатив, зобов'язаний використовувати метод, який найменше впливає на місцеву автономію і в той же час дозволяє досягти бажаного результату. При цьому за ОМС буде здійснюватися нагляд центральних органів відповідно до конституції та законів держави [6, с. 51].

Принципи виборчого права про які зазначається у ст. 3 ЄХМС мають місце у виборах ОМС відповідно до національного законодавства. Передбачається наявність прямого, рівного, загального виборчого права з таємним голосуванням на вільних виборах. Зрозуміло, що ці принципи не відносяться лише до місцевого самоврядування, однак вони становлять гарантію забезпечення автономності ОМС. Це є важливим чинником децентралізації управління в державі.

Отже, європейські стандарти місцевого самоврядування – це сукупність встановлених європейськими міжнародними актами вимог, принципів та правил щодо організації місцевого самоврядування, її співпраці з центральними органами тощо. Їх суть полягає в децентралізації управління територіальними одиницями (суб'єктами) та гарантія прав та свобод кожного громадянина.

Література:

1. Стемковська О. І. Особливості імплементації європейської імплементації європейських стандартів у діяльності органів місцевого самоврядування в Україні в умовах децентралізації: дис. ... на здобуття кан. політ. наук: 23.00.02 / Львівський нац. ун-т. ім. Лесі Українки. Луцьк, 2021. 235 с.
2. Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014. № 1315-VII. Дата оновлення: 09.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text> (дата звернення 26.10.22).
3. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/994_036 (дата звернення 26.10.22).
4. Куценко Т. Ф. Європейські стандарти муніципального управління в контексті реформи децентралізації. *Економіка та держава*. 2021. № 4. С. 122-127.
5. Ключковський Ю. Б. Європейські правові стандарти місцевого самоврядування: зміст і правова природа. *Міжнародні та європейські стандарти місцевого самоврядування: проблеми імплементації в Україні*: Матеріали Всеукраїнської

науково-практичної конференції за міжнародною участю (20 грудня 2019 року, м. Львів). Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2020. С. 37-42.

6. Європейська хартія місцевого самоврядування: Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи. Рада Європи, 2017. 62 с.

Петков Сергій Валерійович,
доктор юридичних наук, професор
*Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, заступник
директора Науково-дослідного центру правового забезпечення державотворення
та безпеки*

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТРАДИЦІЙНИХ НАЗВ ЗВАНЬ ТА ПОСАД В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ В РОЗБУДОВІ ДЕРЖАВНОСТІ

Козацькі традиції – основа формування української державності і українського війська. Військові традиції це те, що робить українське військо непереможним. Нині в Збройних Силах України поступово запроваджуються стандарти НАТО. Але ми повинні пам'ятати і про своє коріння. Як казав Тарас Шевченко «*І чужому научайтесь і свого не цурайтесь*». Рухаючись вперед слід відмовлятися від негативу, який роками накопичувався в радянській армії і перейшов до української: дідівщина, нецензурна лайка, пияцтво, кумівство, корупція, тощо.

В українській армії вже запроваджена посада **стрілець**, назва якої відповідає історичній традиції. Однак запропоновані у 2015 році звання **капрал** – молодший сержант і **хорунжий** – молодший лейтенант залишилися на рівні пропозицій, ідей та публікацій у засобах масової інформації. Хоча в арміях світу поруч з загальноприйнятими званнями і посадами існують суто національні: ротмістр в Норвегії, федфебель в Швейцарії, капрал в США, єфрейтор в Німеччині, енсин – Аргентина, поручник – Словаччина, констебль у Великій Британії, констебль у Данії.

Зазначимо що первиною посадою на яку слід зараховувати бажаючих проходити військову службу має бути **рекрут**. І лишень рекрути, які